

Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika, na osnovi člana V stav 4. Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini i člana 39. stav 1. Poslovnika o radu Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika, na sjednici održanoj od 6. do 9. septembra 2011. godine, donijela je

ODLUKU

I

Stambena graditeljska cjelina – Rodna kuća Vladislava Skarića (Kuća Jeftana Despića, Objekat Muzeja književnosti i pozorišne umjetnosti BiH) u Sarajevu proglašava se nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: nacionalni spomenik).

Nacionalni spomenik se sastoji od kuće, dvorišta, vanjskog zida i pomoćnog objekta.

Nacionalni spomenik se nalazi na prostoru označenom kao k.č. 1283 i 1285 (novi premjer), što odgovara k.č. 18, SP Sarajevo - Mahala XXXVIII (stari premjer), z.k. uložak broj 70, k.o. Sarajevo I, općina Stari Grad, Federacija Bosne i Hercegovine, Bosna i Hercegovina.

Na nacionalni spomenik se primjenjuju mjere zaštite utvrđene Zakonom o provedbi odluka Komisije za zaštitu nacionalnih spomenika uspostavljene prema Aneksu 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini («Službene novine Federacije BiH», br. 2/02, 27/02, 6/04 i 51/07).

II

Vlada Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vlada Federacije) dužna je osigurati pravne, naučne, tehničke, administrativne i finansijske mjere za zaštitu, konzervaciju, restauraciju i prezentaciju nacionalnog spomenika.

Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika (u daljnjem tekstu: Komisija) utvrdit će tehničke uvjete i osigurati finansijska sredstva za izradu i postavljanje informacione ploče sa osnovnim podacima o spomeniku i odluci o proglašenju dobra nacionalnim spomenikom.

III

U cilju trajne zaštite nacionalnog spomenika, na prostor definiran u tački I stav 3. ove odluke utvrđuju se sljedeće mjere zaštite:

- Dopusćeni su isključivo konzervatorsko-restauratorski radovi, radovi na restauraciji objekta, radovi koji će osigurati održivu upotrebu objekta, uključujući i radove čiji je cilj prezentacija nacionalnog spomenika, uz odobrenje federalnog ministarstva nadležnog za prostorno uređenje (u daljnjem tekstu: nadležno ministarstvo) i stručni nadzor nadležne službe

zaštite naslijeđa na nivou Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: nadležna služba zaštite);

- Nije dopušteno postavljanje privremenih objekata ili stalnih struktura čiji cilj nije isključivo zaštita i prezentacija nacionalnog spomenika;
- Dopušteno je korištenje nacionalnog spomenika u njegovoj izvornoj namjeni i njegova prezentacija u obrazovne i kulturne svrhe koje ne ugrožavaju nacionalni spomenik, te njegova adaptacija u cilju njegovog prilagođavanja savremenim potrebama pod uvjetom da se sačuvaju stilske karakteristike objekta, uz odobrenje nadležnog ministarstva i stručni nadzor nadležne službe zaštite;
- Obavezno očuvati izvorni namještaj u enterijeru objekta (musanderi, dolaf, peć i ugrađene police).

IV

Stavljaju se van snage svi provedbeni i razvojni prostorno-planski akti u dijelu u kojem su suprotni odredbama ove odluke.

V

Svako, a posebno nadležni organi Federacije Bosne i Hercegovine, kantona, gradske i općinske službe suzdržat će se od poduzimanja bilo kakvih radnji koje mogu oštetiti nacionalni spomenik ili dovesti u pitanje njegovu zaštitu.

VI

Ova odluka će se dostaviti Vladi Federacije, nadležnom ministarstvu, nadležnoj službi zaštite i općinskom organu uprave nadležnom za poslove urbanizma i katastra radi provedbe mjera utvrđenih u tač. II – V ove odluke, te nadležnom općinskom sudu radi upisa u zemljišne knjige.

VII

Sastavni dio ove odluke je obrazloženje sa pratećom dokumentacijom koje je dostupno na uvid zainteresiranim licima u prostorijama i na web stranici Komisije (<http://www.kons.gov.ba>).

VIII

Prema članu V stav 4. Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, odluke Komisije su konačne.

IX

Danom donošenja ove odluke, sa Privremene liste nacionalnih spomenika Bosne i Hercegovine (»Službeni glasnik BiH«, broj 33/02, »Službeni glasnik Republike Srpske«, broj 79/02, »Službene novine Federacije BiH«, broj 59/02 i »Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH«, broj 4/03), briše se nacionalni spomenik upisan pod rednim brojem 523.

X

Ova odluka stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku BiH“.

Ovu odluku Komisija je donijela u sljedećem sastavu: Zeynep Ahunbay, Martin Cherry, Amra Hadžimuhamedović, Dubravko Lovrenović i Ljiljana Ševo.

Predsjedavajuća Komisije

Ljiljana Ševo

Broj: 02-2.3-77/11-26
7. septembra 2011. godine
Sarajevo

O b r a z l o Ź e n j e

I - UVOD

Na osnovi člana 2. stav 1. Zakona o provođenju odluka Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika, uspostavljene prema Aneksu 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, „nacionalni spomenik” je dobro koje je Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika proglasila nacionalnim spomenikom, u skladu sa čl. V i VI Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, kao i dobra upisana na Privremenu listu nacionalnih spomenika Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH,“ broj 33/02), sve dok Komisija ne donese konačnu odluku o njihovom statusu, a za šta ne postoji vremensko ograničenje, i bez obzira na to, da li je za navedeno dobro podnesen zahtjev.

Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika donijela je odluku o stavljanju Muzeja književnosti u Sarajevu na Privremenu listu nacionalnih spomenika, pod rednim brojem 523.

U skladu sa odredbama zakona, a na osnovi člana V Aneksa 8. i člana 35. Poslovnika o radu Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika, Komisija je pristupila provedbi postupka za donošenje konačne odluke o proglašenju dobra nacionalnim spomenikom.

Izjava o značaju dobra

Stambena graditeljska cjelina - Rodna kuća Vladislava Skarića (Kuća Jeftana Despića, Objekat Muzeja književnosti i pozorišne umjetnosti BiH) je objekat sa visokom historijskom, umjetničkom i ambijentalnom vrijednošću. Važnost objekta ogleda se u tome što je u ovoj kući rođen poznati historičar i naučni radnik Vladislav Skarić, čija su najznačajnija djela vezana za historiju Sarajeva, njegov postanak i razvoj. Od 1886. godine do 1951. godine vlasnik objekta postaje ugledna sarajevska trgovačka porodica Jeftić, nakon čega objekat prelazi u društveno vlasništvo. U kući se od 1961. godine nalazi Muzej književnosti, koji od 1969. godine počinje da izučava i pozorišnu umjetnost Bosne i Hercegovine. U septembru 1992. godine u prizemlju Muzeja otvoren je izložbeni prostor galerije „Mak“. Nacionalni spomenik se sastoji od kuće, dvorišta, vanjskog zida i pomoćnog objekta. Objekat je građen kao jednospratnica sa trijemom. U kući je do danas ostao očuvan dio izvornog namještaja (musanderi, dolaf, peć i ugrađene police).

II- PRETHODNI POSTUPAK

U toku vođenja postupka izvršen je uvid u:

- podatke o sadašnjem stanju i namjeni dobra, uključujući opis, arhitektonski snimak i fotografije;
- uvid u sadašnje stanje dobra;
- kopiju katastarskog plana;
- zemljišno-knjižni izvadak;

- historijsku, arhitektonsku ili drugu dokumentarnu građu o dobru, koja je data u popisu korištene dokumentacije u okviru ove odluke.

Prema odredbi člana V stav 2. Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini i člana 37. Poslovnika o radu Komisije, prije donošenja konačne odluke o proglašenju dobra nacionalnim spomenikom, Komisija je dužna pružiti mogućnost vlasniku predloženog nacionalnog spomenika, podnosiocu peticije, institucijama nadležnim za očuvanje naslijeđa, stručnim i naučnim institucijama, stručnjacima i naučnicima, kao i drugim zainteresiranim licima da iznesu svoje stavove. U skladu s tim, Komisija je dopisom broj: 02-35.2-8/11-2 od 10.01.2011. zatražila dostavljanje dokumentacije i stavova u vezi proglašenja Rodne kuće Vladislava Skarića nacionalnim spomenikom Općine Stari grad, Muzeja književnosti i pozorišne umjetnosti BiH, Federalnog ministarstva prostornog uređenja, Zavoda za zaštitu spomenika u sastavu Federalnog ministarstva kulture i sporta, Zavoda za planiranje razvoja Kantona Sarajevo, Zavoda za izgradnju Kantona Sarajevo, Zavoda za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Kantona Sarajevo i Arhiva BiH.

Nakon toga, Komisiji je dostavljena sljedeća dokumentacija:

- dopisom broj 25/-1/11 od 08.08.2011. godine Kantonalni zavod za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Sarajevo dostavio je dokumentaciju za proglašenje navedenog dobra nacionalnim spomenikom;
- dopisom broj 06-31-06/11 od 12.01.2011. godine Općina Stari grad je dostavila dokumentaciju, ali nisu naveli svoj stav o proglašenju navedenog dobra nacionalnim spomenikom;
- dopisom broj 02-23-209/11 od 17.01.2011. godine Zavod za planiranje razvoja Kantona dostavio je dokumentaciju za proglašenje navedenog dobra nacionalnim spomenikom;
- dopisom broj 03-23-2-51/11 od 12.01.2011. godine Federalno ministarstvo prostornog uređenja obavještava Komisiju da nisu u mogućnosti pružiti tražene informacije i dokumentaciju;
- dopisom broj 07-40-4-126-1/11 od 18.01.2011. godine Zavod za zaštitu spomenika u sastavu Federalnog ministarstva kulture i sporta je dostavio tražene informacije za proglašenje navedenog dobra nacionalnim spomenikom;

Na osnovi uvida u prikupljenu dokumentaciju i stanje dobra, utvrđeno je sljedeće:

1. Podaci o dobru

Lokacija

Rodna kuća Vladislava Skarića smještena je u ulici Sime Milutinovića broj 5, u centru Sarajeva, u dijelu grada koji je nekada bio poznat kao Latinluk¹.

¹ Kvarat dubrovačkih trgovaca, nazvan Latinluk ili Frenk-mahala. (Bila je situirana između Latinske ćuprije i Ćumurije, odnosno na prostoru između Gazi Husrev-begova bezistana i Principova mosta,

Nacionalni spomenik obuhvata k.č. broj 1283 i 1285 (novi premjer), što odgovara k.č. broj 18; mahala XXXVIII (stari premjer) – Sarajevo, k.o. Sarajevo I, općina Stari Grad, Federacija Bosne i Hercegovine, Bosna i Hercegovina.

Historijski podaci

Nema tačnih podataka o vremenu gradnje objekta. Pretpostavlja se da kuća datira iz druge polovine XVIII vijeka². Prvi vlasnik kuće bila je porodica Skarić³, tako da je kuća poznata i kao rodna kuća Vladislava Skarića⁴.

Od 1886. godine kuća je u vlasništvu porodice Despić⁵, ugledne srpske trgovačke porodice, tačnije Jeftana Despića, Mare Rajković, rođ. Despić, Daše i Ane Despić, a od 1889. samo u vlasništvu Jeftana Despića⁶.

današnje ulice Zrinjskog i Štrosmajerove (*Hatidža Čar, Nemuslimansko stanovništvo Sarajeva u 17. stoljeću, Prilozi historiji Sarajeva, Institut za historiju, Sarajevo 1997*).

² Podatak Zavoda za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Kantona Sarajevo.

³ „Skarići su stanovali u svojoj kući u današnjoj Koturovoj ulici. Kuća je sada svojina Jevtana Despića.“ (Vladislav Skarić, Izabrana djela, knjiga 1, Sarajevo i njegova okolina od najstarijih vremena do austrougarske okupacije, Iz trgovačkih tevtara i pisama, „Veselin Masleša“, 1985, 345)

⁴ „Vladislav Skarić rođen je u toj kući 22.06.1869. godine, a umro 6.08.1943. godine u kući koja se nalazila u ul. Obala Pariške komune u Sarajevu. Bio je poznati historičar i naučni radnik. Diplomirao je historiju i geografiju u Gracu 1894. godine. Najprije je bio kustos, a potom i direktor Zemaljskog muzeja u Sarajevu, sve do 1936. godine kada je penzionisan. Najznačajnija njegova djela vezana su za historiju Sarajeva, njegov postanak i razvitak“ (Zavod za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Kantona Sarajevo). Neka od najznačajnijih djela Vladislava Skarića su: Iz trgovačkih tevtara i pisama, Iz stare mahale i čaršije, Mula Mustafa Bašeskija sarajevski hroničar 18. vijeka, Sarajevo i njegova okolina od najstarijih vremena do austrougarske okupacije, Srpski pravoslavni narod i crkva u Sarajevu u 17. i 18. vijeku...

⁵ „Porodična tradicija beleži da su Despići poreklom iz hercegovačkog sela Samobor, koje se nalazi na obodu Gatačkog polja, te da je mladi Risto Slijepčević došao u Sarajevo polovinom XVIII veka, izučio ćurčijski zanat i oženio se Despom, ćerkom nekog handžije s Nahodova hana na Natkovačima. Porodično predanje dodelilo je Despi značajnu ulogu u formiranju prezimena Despić. Naime, njeni sinovi, Maksim i Nikola, nazivani su Despini, po čemu je cela porodica dobila prezime Despić. Nikola Ristić (Despić) kupuje kuću u Latinluku negde oko 1780. godine, magazu u Tašlihanu i dućan, te započinje trgovačke poslove na moderan evropski način. Od sitnih zanatlija koji su počeli da trguju proizvodima iz sopstvene ćurčijske radionice, preko uspešne trgovine sa jugoistočnom Evropom i Carigradom i širenjem poslovnih veza ka Italiji, Austriji i Nemačkoj, Despići su izrasli u jednu od vodećih trgovačkih kuća u Sarajevu. Potomci Nikole Ristića (Despića) nastavljaju porodičnu tradiciju bavljenja ćurčijskim zanatom i trgovine krznom sve do naših dana. Zahvaljujući trgovini krznom i drugom robom, Despići su pripadali najimućnijem sloju ćurčijske čaršije. Njihov promet kapitalom iznosio je, na primer, 1854. godine 68.995, 16 srebrenih forinti, a nakon tri godine su zaradili približno jednu trećinu uložene sume. Osim u poslove Despići su ulagali i u nekretnine. Tako su polovinom XIX veka posedovali tri kuće, dva velika dućana u Velikom Ćurčiluku i dve magaze u Tašlihanu.

Porodica Despić je saradivala sa srpsko-pravoslavnom opštinom u čijem krugu se odvijao kulturni i politički život Srba u Sarajevu. Kao ugledni članovi ove opštine, oni su birani ispred opštine da zastupaju svoj narod pred vlastima. Tako je Hadži Makso Despić izabran 1873. godine da sa još četvoricom uglednih Srba zastupa svoju opštinu pred turskim vlastima. Za vreme austrougarske okupacije u Bosni i Hercegovini Hadži Makso Despić je bio gradski većnik Sarajeva u periodu od 1878. do 1884. godine, zatim je vodio resor duvanske proizvodnje, a 1878. godine je putovao u Beč i Peštu kao član „poklonstvene deputacije“, koja je imala za cilj da caru Franji Josifu izrazi „narodnu blagorodnost za oslobođenje, a s timom i vjernost podajničestva“. Angažovanje u gradskoj upravi nije sprečilo Despiće da zajedno sa svojim istomišljenicima iz redova srpskog i muslimanskog stanovništva vrše agitaciju protiv okupacije Bosne i Hercegovine. Odanost pravoslavnoj crkvi Despići su izražavali na taj način što su se uključili u akciju sakupljanja priloga za dovršenje gradnje Saborne crkve u Sarajevu 1872. godine i što su bili ktitori skupocenih predmeta koje su darivali srpskopravoslavnoj crkvi Sv. Arhangelu u Sarajevu i pravoslavnoj crkvi u Jerusalimu. Osim saradnje sa srpskopravoslavnom opštinom, Despići su učestvovali u radu srpskog prosvetnog i kulturnog društva „Prosvjeta“ i srpskopravoslavnog pevačkog društva „Sloga“. Pored angažovanja u radu „Prosvjete“,

Od 1919. do 1951. godine kuća je bila u vlasništvu nasljednika Despića,⁷ nakon čega postaje društvena svojina. U kući je od 1961. godine smješten Muzej književnosti⁸.

Od 1969. godine Muzej počinje da izučava i pozorišnu umjetnost Bosne i Hercegovine⁹. U septembru 1992. godine u prizemlju Muzeja otvoren je izložbeni prostor galerije „Mak“.

2. Opis dobra

Ulaz u objekat se nalazi sa istočne strane parcele, iz ulice Sime Milutinovića (ranije Koturova ulica). Objekat je od ulice odijeljen zidom¹⁰ visine 220 cm koji je natkriven dvostrešnim krovom i crijepom kao krovnim pokrivačem, a dvorištu se pristupa kroz drvenu kapiju postavljenu na južnoj strani dvorišnog zida. Drvena kapija je 2007. godine zamijenjena novom koja je rađena po uzoru na staru.

Dvorište objekta je dijelom kaldrmisano, a dijelom popločano kamenim pločama.

Kuća ima podrum, prizemlje i sprat.

U dvorištu muzeja se nalazi pomoćni objekat gdje su smještene sanitarije za posjetioce muzeja. Ovaj objekat, koji je vjerovatno nastao u vrijeme gradnje objekta (što je vidljivo iz skice snimanja načinjene iz 1905. godine), ugrozio je integritet fasade jer se naslanja na rub njenog sjevernog dijela. Što se tretmana fasade tiče, pomoćni objekat, uz glavni objekat vezuje rešetkasta ograda identična onoj na trijemu prvog sprata.

Podrum

Pristup podrumu ostvaren je sa istočne strane objekta (iz dvorišta) jednokrakim kamenim stubištem. Podrum se nalazi na koti -2,68 cm i dimenzija je 477x455 cm. Zidovi podruma su od kamena debljine oko 70 cm. Naknadnim intervencijama su sa unutrašnje strane kamenih zidova izliveni armiranobetonski zidovi debljine 12 cm kojim su zazidani postojeći otvori, dva prozora na zapadnoj

članovi ove porodice bili su i legatori ovoga društva. Smatram da je od velikog značaja bio rad Jeftana Despića na prikupljanju materijala, uređenju i osnivanju Muzeja srpskopравoslavne crkve u Sarajevu 1890. godine. (Vilma Niškanović, Despića kuća i zaostavština porodice Despić u zbirci Muzeja grada Sarajeva, Glasnik Zemaljskog muzeja BiH, broj 46/2004, 185-205)

⁶ Ibrahim Krzović, Arhitektura Bosne i Hercegovine 1878-1918, Umjetnička galerija Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 1987, 111.

⁷ „Od 1919. nasljednici Jeftana Despića: udova Gospava, sin dr. Aco, kćerke Ljeposava Ljeskovac, Bosiljka, udata Blagojević, Smilja i Dana Despić“ (Ibrahim Krzović, Arhitektura Bosne i Hercegovine 1878-1918, Umjetnička galerija Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 1987, 111)

⁸ Na osnovi Zakona o Muzeju književnosti (Službeni list NR BiH, broj 53/60) i Zakona o Muzeju književnosti Bosne i Hercegovine (Službeni list R BiH 38/67), nastavlja rad kao centralni i posebni muzej pod nazivom Muzej književnosti Bosne i Hercegovine.

⁹ Rješenjem Okružnog privrednog suda Sarajevo broj U/I-862/77 proširena je djelatnost Muzeja, te Muzej nastavlja rad pod nazivom Muzej književnosti i pozorišne umjetnosti Bosne i Hercegovine (Službeni list BiH, broj 20/77 u kom je izašao i Zakon o Muzeju književnosti i pozorišne umjetnosti BiH). Muzej književnosti i pozorišne umjetnosti BiH je po tom Zakonu ustanova od javnog interesa, što je i potvrđeno Uredbom sa zakonskom snagom o muzejskoj djelatnosti (Službeni list R BiH, broj 13/93).

¹⁰ Od čega je zid napravljen nije moguće utvrditi zbog jakog cementnog maltera. S obzirom na profilaciju u njegovoj gornjoj zoni, moguće je da je u pitanju opeka.

strani i dvije niše na južnoj strani. Naknadnim intervencijama je napravljen i manji predprostor dimenzija 180x140 cm. U podrumu se sada nalaze samo dva otvora na istočnoj strani koji su limenim kopcima zatvoreni sa vanjske strane. Pod podruma je od betona (naknadne intervencije). Visina podruma je 258 cm.

Prostor podruma je adaptiran za depo Muzeja 1998. godine i u njemu je moguća regulacija toplote i vlažnosti zraka. Građa Muzeja je pohranjena u metalne ormare.

Prizemlje

Ulaz u izložbeni prostor galerije „Mak“ nalazi se u prizemlju, sa istočne strane objekta. Ulazu se pristupa kroz otvoreni trijem, a potom dvokrilni drveni portal sa lučnim završetkom širine 170 cm i visine 221 cm. Vrata su zaštićena željeznim kapkom sa vanjske strane. Prostor galerije je danas jedinstven prostor iz kojeg je intervencijama iz 1988. godine uklonjen dio originalnih nosivih i pregradnih zidova. U kontekstu ove intervencije prostor je proširen sa južne strane i sada izlazi iz gabarita objekta i obuhvata dio prizemlja susjedne zgrade. Ukupne dimenzije prizemlja prije proširivanja bile su 23 x 14 metara. Nakon proširivanja one iznose 30 x 14 metara. Dimenzije izložbenog prostora prije proširivanja bile su 12 x 7,5 metara. Izložbeni prostor u prizemlju je izdijeljen lučnim otvorima unutar prostora.¹¹ Centralni dio prostora kojem se pristupa direktno iz dvorišta je dimenzija 573x495 cm i osvijetljen je preko dva pravougaona drvena prozora ukupne širine 82cm i visine 155 cm, sa željeznim demirima na vanjskoj strani. Sjeverni dio galerije dimenzija je 537x515 cm i osvjetljava se kroz tri otvora dimenzija 95x155 cm, također pravougaona drvena sa željeznim demirima. Iz izložbenog prostora, krećući se južno pristupa se pomoćnim prostorijama galerije. Visina galerijskog prostora iznosi 278 cm. Prošireni dio galerije je prizemlje susjedne zgrade i nepravilnog je oblika. Ovdje se nalazi hodnik, sanitarije i kancelarija. Izveden je savremenim građevinskim materijalima.

Sa istočne strane objekta nalazi se ulaz u spomen-sobu Silvija Strahimira Kranjčevića. Prostorija je dimenzija 537x590 cm. Ulaz je dimenzija 108x210 cm. Ova soba je, sa dva stepenika u centralnom dijelu, podijeljena na dva nivoa. Razlika u nivou poda je 44 cm. Donji dio prostorije popločan je keramičkim pločicama, a gornji dio sobe ima daščani pod. Prostorija se osvjetljava preko dva prozorska otvora, sa unutrašnje strane lučno završena, svjetle širine 70 cm i visine 95 cm. Prozori imaju demire od željeza za vanjske strane. Unutar prostorije nalazi se drveno stepenište kojim se može pristupiti spratu, tačnije spomen-sobi Hasana Kikića i Petra Kočića. Prostor ispod stepeništa zatvoren je konstrukcijom mušepka tako da se koristio kao musandera. Na uglu južnog i zapadnog zida nalazi se dolaf sa policama. U višem dijelu sobe, podno stepenica, nalazi se keramička peć. Ukrašena je profilacijama oblika krugova i rombova u nijansama zelene boje. Kvadratne je osnove i sastoji se iz četiri nivoa od kojih samo prvi, u kojem se skuplja lug, nije ukrašen.

Sprat

Drvenim vanjskim stepeništem, na južnoj strani objekta, pristupa se poluotvorenom trijemu na spratu koji je nošen segmentnim lukovima i stubovima prizemnog trijema. Poluotvoreni trijem je oslonjen na 5 stubova, radijusa 30 cm između kojih su razmaci oko 3 metra. Stubovi imaju kružnu bazu visine oko 15 cm i kompozitni kapitel bojen u smeđu boju. Visina kapitela iznosi oko 40 cm. Visina trupa stubova iznosi oko 175 cm.

¹¹ Naknadnim intervencijama iz 1989. godine probijeni su lučni otvori u nosivim zidovima postojećeg objekta.

Ukupne dimenzije sprata iznose 23 x 14 metara. Sprat je bio sačinjen od tri zasebne prostorije kojima se pristupalo s trijema: prostorija 1 dimenzija oko 575x500 cm, prostorija 2 dimenzija oko 600x500cm i prostorija 3 dimenzija oko 577x630 cm. Svaka od prostorija imala je manju pomoćnu prostoriju. Prostorija 3 bila je povezana sa prizemnom prostorijom (spomen-soba Silvija Strahimira Kranjčevića) i pratećim objektom - ove veze sačuvane su do danas. Sprat je naknadnim intervencijama doživio transformaciju, gdje je mnoštvom tanjih pregradnih zidova organiziran administrativni dio Muzeja. Sa trijema se i danas pristupa prostoriji 1 i 2 kroz lučno završene portale na zapadnom zidu, dok je ulaz u prostoriju 3 onemogućen¹².

Najreprezentativnija prostorija na spratu (prostorija 3) je danas pretvorena u spomen-sobu Hasana Kikića i Petra Kočića. Prostorija je dimenzija 630x580 cm i osvjetljava se na dvije strane. Na istočnoj strani nalaze se dva prozorska otvora završena lučno ukupnih dimenzija 96x197 cm, a na zapadnoj strani se nalaze dva pravougaona otvora ukupnih dimenzija 112x211 cm. Na zapadnom zidu na visini od poda 158 cm, između prozora nalazi se rezbareni dolaf. Njegove dimenzije su 95x140 cm i dubine 20 cm. Na južnom zidu, na visini 50 cm od poda, nalaze se vrata od kovanog željeza koja su nekada povezivala trijem i ovaj dio kuće. Pomoću drvenog stepeništa, na čijem se vrhu nalazi drveni poklopac, moguć je pristup iz ove prostorije u spomen-sobu Silvija Strahimira Kranjčevića u prizemlju.

Strop prostorije 3 rađen je u vidu šiše. Centralni dio šiše, ortakluk, osmougona je drvena ploha pričvršćena drvetom za obloženi strop. Ortakluk je obrubljen rezbarenom drvenom lajsnom. Središnji dio ortakluka sačinjen je od šestouganih polja sa upisanim rozetama. U njegovoj sredini nalazi se rezbareni spiralni prsten za čije središte je pričvršćen luster. Oko središnjeg dijela nalaze se još dva osmougona prstena, prvi koji je ukrašen reljefom cik-cak, a drugi valovitom linijom. Prostorija ima daščani pod.

Iz ove prostorije pristupa se manjem holu, a zatim dvokrakom, drvenom stepeništu koje se osvjetljava sa zapadne strane i kojim se pristupa tavanu kuće. Kroz hol je moguće pristupiti i manjoj prostoriji koja ima izlaz na balkon i terasu koja se nalazi iznad pomoćnog objekta.

Međuspratna konstrukcija objekta je drvena. Zidovi su građeni od sljedećih materijala: kamen, ćerpič i opeka. Prilikom radova sanacije i adaptacije prostorija objekta koji su izvedeni osamdesetih i devedesetih godina XX vijeka koristili su se savremeni materijali¹³.

Krovna konstrukcija je drvena, a kuća je pokrivena crijepom.

Fasada

¹² Vrata od kovanog željeza sačuvana su i vidljiva iz unutrašnjosti prostorije 3 (spomen-soba Petra Kočića i Hasana Kikića).

¹³ Materijali i intervencije koje su poduzete na objektu tom prilikom navedene su u tački 4. obrazloženja.

Fasadu je po vertikali moguće podijeliti na dva dijela: sjeverni - dio bez trijema i južni dio fasade - dio sa trijemom.

Sjeverni dio fasade (puno platno) je horizontalno podijeljen na dva dijela obradom fasade. Prizemni dio nije malterisan, te je vidljivo pravilno klesano kamenje od kojeg je zid sazidan, dok je spratni dio malterisan i bojen u bijelo.

U gornjem nizu nalaze se dva prozorska otvora koji su naglašeni okvirom u smeđoj boji i lučnim završetkom koji je ispunjen floralnim ornamentom izvedenim u dubokom reljefu. U donjem nizu nalaze se manja dva otvora sa vidljivim kamenim doprozornicima i natprozornikom.

Ovim dijelom fasade dominira portal sa lučnim završetkom. Vrata su izvedena od drveta i stakla. Donji dio vrata ukrašen je geometrijskim reljefom (kvadrati i pravougaonici). Vrata su uokvirena spiralom koja definiše formu portala. Lučni nadvratnik ispunjen je dubokim reljefom sa predstavom dvije ptice koje piju vodu. Ptice su okružene floralnim prepletom.

Južni dio fasade je zbog pet stubova u prizemlju i pet polustubova na spratu znatno dinamičniji.

Dva polja, između polustubova gornjeg trijema, otvorena su, dok su dva polja zatvorena. Stubovi su međusobno povezani lučno završenim triforama. Osim stubova trijema, živosti ovog dijela fasade doprinosi i pet prozorskih otvora na prizemlju sa portalom koji se nalazi u sredini kompozicije, trifora na prvom spratu, te drveno otvoreno stubište sa drvenom ogradom.

Svi prozorski otvori omeđeni su krivudavom linijom u dubokom reljefu. Ispod prozora u prizemlju nalaze se pravougaona udubljenja od kojih je u vrijeme izrade ove odluke, reljefom ispunjen bio samo jedan – motivom zmaja u vinovoj lozi.

Aleksandar Ljiljak u tekstu *Sačuvati književnu i pozorišnu riznicu* navodi da je *veliki doprinos u dotjerivanju vanjskog izgleda zgrade dala vajarka Iva Despić¹⁴, supruga Ace Despića, posljednjeg vlasnika zgrade¹⁵* što se ogleda u izradi plastike na fasadi, dekorativne plastike oko otvora, na kapitelima stubova u prizemlju i polustubova na spratu. Kapiteli stubova, prate formu kompozitnog stilskog reda. U ovom primjeru kombinirani su listovi akantusa isklesani kao da izrastaju iz trupa stuba sa izvajanim ljudskim glavama i glavom ovna isturenim na uglovima kapitela. Kao detalji na abakusu, sa istočne strane, pojavljuju se i predstave ptica te orla raširenih krila. Kapiteli polustubova na spratu prate formu jonskog stilskog reda.

3. Dosadašnja zakonska zaštita

Rješenjem Zemaljskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirodnih rijetkosti NR Bosne i Hercegovine u Sarajevu broj 536/52 iz 1952. godine, Kuća u ulici Sime Milutinovića 5 u Sarajevu stavlja se pod zaštitu države.

¹⁴ Iva Despić je kiparica. (Zagreb, 18.04.1890. – 12.07.1961.) Učila je na visokoj školi za umjetnost i umjetni obrt u Zagrebu, a poslije izložbe u salonu Ulrich 1910. Usavršavala se u Minhenu i Parizu. U plaketama i medaljama ugledala se na rane renesansne majstore, a u ljupkim portretima djece i figurinama primjenjivala je impresionistički postupak u modelaciji. Vidi: Likovna enciklopedija Jugoslavije, 1 A-K. (Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod „Miroslav Krleža“, 1987), 147.

¹⁵ Aleksandar Ljiljak, *Sačuvati književnu i pozorišnu riznicu*, monografija Muzeja književnosti i pozorišne umjetnosti, Sarajevo, 2001, 5.

Rješenjem Gradskog zavoda za zaštitu i uređenje spomenika kulture u Sarajevu broj 139/70 iz 1970. godine, Rodna kuća Vladislava Skarića upisana je u registar nepokretnih spomenika kulture.

Dobro, pod nazivom Kuća Jeftana Despića je bilo evidentirano, ali nije bilo upisano u registar nepokretnih spomenika kulture od strane Zavoda za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa BiH.

Na Privremenoj listi nacionalnih spomenika Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika, Muzej književnosti u Sarajevu se nalazi pod rednim brojem 523.

4. Istraživački i konzervatorsko-restauratorski radovi Intervencije na objektu

- 1989. godine – izvršeni su građevinsko-zanatski radovi na sanaciji i adaptaciji prostorija objekta Muzeja književnosti, koji su obuhvatili:¹⁶
 - Rušenje pregradnih zidova u prizemlju i na spratu postojećeg objekta, rušenje postojeće drvene međuspratne tavanice iznad prostorije iz koje se ostvaruje veza sa prostorijama u novome objektu, probijanje lučnih otvora dimenzija 4,20x2,40 cm u nosivim zidovima postojećeg objekta, probijanje AB zidova debljine 25 cm u novom dijelu objekta (otvori veličine 240x240 cm i 100x210 cm), skidanje postojećeg dotrajalog parketa u postojećem objektu),
 - Izrada armirano-betonske međuspratne tavanice MB30 sa radovima na ukopavanju i betoniranju AB serklaža u obodne postojeće zidove, izrada betonske podloge za kameni ili tavela pod u postojećem objektu od MB20 debljine 8 cm,
 - Zidanje zidova punom opekom debljine 12 cm u krečnom malteru, grubo i fino malterisanje novih pregradnih zidova u krečnom malteru),
 - Postavljanje termike u podu od kombi ploča debljine 5 cm,
 - Gletovanje zidova u novom i starom dijelu objekta, gletovanje stropova u novom i starom dijelu objekta, bojenje Jupol bijelom bojom,
 - Instalacioni radovi,

Izvođač radova bila je Građevinska radna organizacija „Sedrenik“ iz Sarajeva.

- 1998. godine – na objektu Depoa muzejske građe i umjetnina Muzeja književnosti i pozorišne umjetnosti BiH izvršeni su sljedeći građevinsko-zanatski radovi:¹⁷

- Pripremni radovi koji su obuhvatili čišćenje prostora i odlaganje pohranjenog materijala, rušenje stuba i nosača dimnjaka od opeke u p.c.m., slicanje a-b grede u kamenom zidu, skidanje drvenih prozora sa štokom dimenzija 70x80 cm, skidanje nabijene ilovače u podu podruma prosječne debljine 5 cm, obijanje krečnog maltera na kamenom zidu visine do 3 m. Sav materijal je odvezen na gradsku deponiju,

- Armirano-betonski radovi koji su obuhvatili betoniranje podloge hidroizolacije debljine 8 cm betonom MB15, betoniranje armiranobetonske podne ploče debljine 12 cm betonom MB30, betoniranje armiranobetonskih zidova debljine 12 cm betonom MB 30 u jednostranoj oplati 8,5 m²/m³, betoniranje armiranobetonskih zidova debljine 12 cm betonom MB30 u dvostranoj oplati 17m²/m³, betoniranje armiranobetonske grede POZ 101 betonom MB30 u potrebnoj oplati 25m²/m³, nabavka, sječenje, izrada i montaža armature (CBG 240/360, CBR 400/500, CBM 500/560),

¹⁶ Preuzeto iz Ponude za izvođenje građevinsko-zanatskih radova na sanaciji i adaptaciji Muzeja književnosti BiH i okončane situacije.

¹⁷ Preuzeto iz predmjera i predračuna radova Glavnog projekta za Depo umjetnina.

- Zidarski radovi koji su obuhvatili fugiranje kamenog zida cementnim malterom sa prethodnim ispiranjem vodom pod pritiskom, grubo ravnanje neravnina zidova cementnim malterom, zidanje punom opekom zidova debljine 12 cm u cementnom malteru, izrada zaštitnog sloja hidroizolacije cementnim estrihom debljine 4 cm prije postavljanja armature, izrada cementnog estriha debljine 5 cm lagano armiranog kao finalne podloge za vinas ploče, grubo i fino malterisanje zidova obloženih heraklit pločama produžnim mortom, grubo i fino malterisanje zidova od opeke sa prethodnim nabacivanjem cementne šprice,

- Hidroizolaterski radovi koji su obuhvatili izradu hidroizolacije poda biverplastom V-30 u tri sloja varenjem i povijanjem uz zidove 30 cm i preklopima 10 cm, izrada vertikalne hidroizolacije od 2 sloja biverplasta V-30, varenjem i preklopom 10 cm, izrada silka maltera na a-b tavanici, opečnom svodu sa svim potrebnim predradnjama, izrada silka maltera oko otvora (prozora i vrata), te preklopa sa vertikalnom crnom izolacijom cca 30 cm po obodu,

- Radovi na termoizolaciji - polaganje tvrdog tervola PTP debljine 5 cm u obostranoj pvc foliji u podu depoa, oblaganje zidova kombi pločama debljine 5 cm, Glavni projekat Depoa umjetnina je uradila firma „Fabing“ iz Sarajeva.

Građevinsko-zanatske radove na sanaciji i adaptaciji prostorija „Muzeja književnosti BiH“ radila je firma „F.S. Euroconsulting“ iz Sarajeva.

Navedene intervencije su smanjile autentičnost objekta.

5. Sadašnje stanje dobra

U objektu je trenutno smješten Muzej književnosti i pozorišne umjetnosti BiH. Naknadnim intervencijama prostor je prilagođen potrebama Muzeja. Konstrukcija objekta je u relativno dobrom stanju. Oštećenja na objektu se javljaju u vidu oštećenja na malteru na vanjskim zidovima i u enterijeru.

6. Specifični rizici

- neodržavanje;
- nepovoljno dejstvo atmosferilija.

III – ZAKLJUČAK

Primjenjujući Kriterije za proglašenje dobra nacionalnim spomenikom („Službeni glasnik BiH”, br. 33/02 i 15/03), Komisija je donijela odluku kao u dispozitivu. Odluka je zasnovana na sljedećim kriterijima:

A. Vremensko određenje

B. Historijska vrijednost (veza građevine sa historijskom ličnošću)

C. Umjetnička i estetska vrijednost

- iii. Proporcije,
- iv. Kompozicija,
- v. Vrijednost detalja.

D. Čitljivost (dokumentarna, naučna, obrazovna vrijednost)

- iv. Svjedočanstvo o određenom tipu, stilu ili regionalnom maniru,
 - v. Svjedočanstvo o tipičnom načinu života u određenom periodu.
- F. Ambijentalna vrijednost
 - ii. Značenje u strukturi i slici grada,
 - iv. Svjedočanstvo o određenom tipu, stilu ili regionalnom maniru.
- G. Izvornost
 - ii. Materijal i sadržaj.

Sastavni dio ove odluke su:

Fotodokumentacija:

- Fotografije postojećeg stanja dobra, *fotografirale: Nermina Katkić i Aida Bucalović* (fotografirano digitalnim fotoaparatom Sony Cyber-Shot DSC-H10);
- Fotografije Muzeja književnosti i pozorišne umjetnosti BiH.

Ostala dokumentacija:

- Grafički prilozi iz 1964. godine (*snimili ing. E. Dimitrijević i I. Tometinović*)
 1. Osnova prizemlja
 2. Osnova sprata
 3. Osnova krovišta i presjeci krovišta
 4. Plan adaptacije kancelarijskih prostorija u potkrovlju
- Glavni projekat za Depo Muzeja iz 1996. godine (*Fabing – privatno poduzeće za projektiranje, consulting i inženjering, odgovorni projektant Nikola Maslej dipl.ing.arh*)
 1. Osnova postojećeg stanja podruma
 2. Osnova novog stanja podruma
 3. Presjek 1-1 postojećeg stanja
 4. Presjek 1-1 novog stanja
 5. Presjek 2-2 postojećeg stanja
 6. Presjek 2-2 novog stanja
- Predmjer i predračun radova za glavni projekat Depoa umjetnina. Ponuda za izvođenje građevinsko-zanatskih radova na sanaciji i adaptaciji Muzeja književnosti BiH.

Korištena literatura

1977. Andrić, Ljubo, „Sa Ivom Andrićem 1968-1975“, Srpska književna zadruga, Beograd, 1977.

1985. Skarić, Vladislav, "Sarajevo i njegova okolina od najstarijih vremena do austrougarske okupacije", *Izabrana djela*, knj. I, "Veselin Masleša", Sarajevo, 1985.

1987. Likovna enciklopedija Jugoslavije, 2 K-Rem. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod „Miroslav Krleža“, 1987.

1987. Krzović, Ibrahim, Arhitektura BiH 1878–1918, Umjetnička galerija Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 1987.

2001. Ljiljak, Aleksandar, „Sačuvati književnu i pozorišnu riznicu“, Monografija Muzeja književnosti i pozorišne umjetnosti, Sarajevo, 2001.

2004. Niškanović, Vilma, „Despića kuća i zaostavština porodice Despić u zbirci Muzeja grada Sarajeva“, Glasnik Zemaljskog muzeja BiH, broj 46/2004, 185-205.

Dokumentacija Zavoda za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Kantona Sarajevo.

Nosilac istraživanja i izrade Prijedloga odluke:

*Nermina Katkić, diplomirani inženjer arhitekture,
vanjski saradnik Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika*

Učesnik u istraživanju i izradi Prijedloga odluke

(autor dijela o pokretnom naslijeđu):

*Aida Bucalović, diplomirani historičar umjetnosti i diplomirani bibliotekar,
vanjski saradnik Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika*